

راه‌های مبارزه با بدحجابی

کبری نیازمند^۱، علیرضا بهرامیان^۲، هدی حسن شاهی^۳، رویا کریمی^۴
^۱کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث دانشگاه آزاد اسلامی
^۲کارشناسی، روانشناسی عمومی، دانشگاه پیام‌نور
^۳کارشناسی ارشد، علوم قرآن و حدیث، دانشگاه شیراز
^۴سطح دو حوزه علمیه سلام الله علیها شده

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی «راه‌های مبارزه با بدحجاب» صورت گرفته است. روش پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و شیوه گردآوری داده‌ها مبتنی بر شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی می‌باشد. نحوه تحلیل داده‌ها نیز مبتنی بر رویکرد توصیفی و تحلیلی می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که حجاب در هر جامعه‌ای، نشان از فرهنگ و ارزش‌های آن جامعه بوده که نمادین باورهای ذهنی و شناختاری، سنت‌های بومی و اعتقادی افراد تشکیل دهنده آن است. امروزه در گستره‌ی دگرگونی‌های جهانی و نزدیکی مرزهای فرهنگی در مناسبات اجتماعی، بحث حجاب و پوشش همچون نماد فرهنگی، اجتماعی زنان مسلمان، جایگاه ویژه‌ای در فرآیند مطالعات جامعه‌شناختی دوران پست مدرن دارد؛ به گونه‌ای که مناقشات بسیاری درباره‌ی قلمرو معناشناختی حجاب، فرآیند تغییر و دگرگونی پوشش و حجاب و پیوند آن با مؤلفه‌های اجتماعی وجود دارد. بررسی به دنبال بی‌حجاب کردن زنان مسلمان هستند، بنابراین در این مقاله درصدد پاسخ به این پرسش است که راه‌های مبارزه با بدحجابی چیست؟ از این رو، با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون، بحث حجاب و عوامل مبارزه با بدحجابی مورد واکاوی و کاوش قرار خواهد گرفت؛

واژگان کلیدی: حجاب، مبارزه، بدحجابی، زن، خانواده

۱- مقدمه

با توجه به اینکه خودآرایی یکی از تمایلات فطری زنان است بروز آن را می توان از همان ابتدای زندگی بشر بر روی کره خاکی دانست که با گذشت زمان و حضور هرچه بیشتر زنان در جامعه بروز این صفت نیز شدیدتر و رنگین تر شده است. باید این غریزه کنترل شده تا به سمت افراط و تفریط کشیده نشود. همه ادیان حجاب را پدیده ای زیبا و منطقی قبول داشته، که اسلام نیز آن را برای زنان واجب می داند. در کلام و نوشته های اندیشمندان نیز بیانات مهمی در مورد چگونگی حجاب و عوامل انجام و ترک آن و راهکارهای گسترش آن در جامعه وجود دارد، که مقام معظم رهبری نیز سخنانی را در این مورد بیان نموده اند که به صورت کتاب تدوین گشته است. برخی از کتب در این موضوع نیز عبارتند از حجاب و نقش آن در سلامت روان، نویسنده: عباس رجبی، در فصل دوم این کتاب از فطری بودن حجاب و غریزه تبرج زن صحبت کرده است. مسئله حجاب، نویسنده: شهید مرتضی مطهری، این کتاب در پنج بخش تدوین شده است که به صورت کامل در مورد حجاب و پوشش صحبت کرده است. در این تحقیق به شیوه توصیفی و به روش کتابخانه ای به بررسی راههای مبارزه با بدحجابی پرداخته می شود.

۲- روش تحقیق:

روش تحقیق حاضر از نوع کیفی بوده و شیوه گردآوری داده ها نیز مبتنی بر شیوه کتابخانه ای و اسنادی می باشد. نحوه تحلیل داده ها نیز مبتنی بر رویکرد تویفی - تحلیلی می باشد.

۳- یافته های پژوهش

مفهوم حجاب از نظر لغوی

حجاب از نظر لغوی در معنای مانع، حجاب، چادر و روپوش و ستر و پوشش است. آنچه میان قلب و سایر اعضا فاصله افکنده (و همچنین همه معنای بالا در مورد حجاب به کار رفته است. با توجه به معنای لغوی حجاب، تنها آن پوششی که با پشت پرده واقع شدن، ایجاد می شود، حجاب نام دارد.^۲

مترادف دانستن پوشش با واژه ی حجاب، از پیچیدگی های این چالش است، برخی بر این باورند که در وجود ندارد؛ بنابراین تمایز نهادن میان این دو واژه در زبان عربی هیچ معادل واحدی چون پوشش برجسته است؛ زیرا حجاب دارای بار معنایی اسلامی و دینی است. عفاف از جمله واژه های وابسته و نزدیک به معنای حجاب است که به معنای حالتی درونی و نفسانی که بازدارنده ی چیرگی شهوت است^۳ و همچنین در معنای خویشتن داری از امور غیر حلال و زیبا به کار رفته است؛

از دیدگاه مقام معظم رهبری عفاف و پاکدامنی حالتی نفسانی است؛ یعنی رام بودن قوه شهوانی تحت حکومت عقل و ایمان، تحت تأثیر قوه شهوانی نبودن است که اختصاص به مکان و زمان خاص ندارد؛ اما حجاب یک حکم و تکلیف شرعی و دینی است که ریشه و خاستگاه آن، فضائل اخلاقی چون عفت است.^۴

سیاسی شدن حجاب در چند دهه ی اخیر در کشورهای مسلمان، از یک سو حجاب را به نماد مقاومت در برابر دولت های جائز تبدیل کرد و از سوی دیگر مخالفت هایی بسیاری را برانگیخت. در ایران بعد از سقوط دولت پهلوی و در جریان انقلاب اسلامی که انقلاب حجاب ها نیز لقب گرفته بابازگشت به مؤلفه های اسلامی، بار دیگر حجاب مورد توجه دولت قرار گرفت و به صدر پرستان کشور تبدیل شد. این امر

۱- محمد معین، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، ص ۱۳۲۱

۲- مطهری، حجاب، ص ۳۲

۳- راغب اصفهانی، مفردات، ج ۳، ص ۵۳

۴ - ۱۳۹/۴/۲۱ سخنان رهبری در جمع بانوان قم

نه تنها در ایران که در کشورهای مسلمان و حتی در اروپا و آمریکا نیز مشهود بود. بحران را شدن حجاب دختران جوان کشورهای اروپایی همچون فرانسه، حکایت از این داشت که باوجود فضای فکری غرب، زنان مسلمان همچنان بر حجاب خود پافشاری دارند و غرب، نه تنها نتوانسته است این جستار را از دایره ی فرهنگ دینی مسلمانان حذف کند؛ بلکه در برابر آن نیز دچار چالش شده است. با رخداد انقلاب اسلامی و برجستگی نقش نمادهای فرهنگی، به ویژه نمادهای اسلامی، بازسازی فرهنگی جامعه به یکی از اولویات دولت های پس از انقلاب تبدیل شد. گفتمان سازی حجاب و پوشش با تکیه بر جهان بینی اسلامی، لفزون بر توجه به چالش حجاب و تحولات جهانی بایستگی امروز جامعه اسلامی است.^۵

ب: انواع حجاب

در زیر به انواع حجاب اشاره می شود:

۱- حجاب در پوشش

امیر المومنین علی علیه السلام می فرماید :

عقیف ترین شما با حیاء ترین شماست.^۶

پوشش انسان مسلمان باید با موازین شرعی منطبق باشد و به وقار و حیای او آسیب نرساند در این مسئله فرقی بین زن و مرد نیست. حجاب حکم مسلم اسلام برای زنان و مردان است اسلام با لباس شهرت و با پوشش بدن نما و نازک مخالف است چون حیا و عفت عمومی جامعه را مخدوش می سازد.

روزی اسما با جامه بدن نما و نازک به خانه پیامبر (صلی الله علیه واله) آمد حضرت روی خود را از او برگرداند و فرمود: «ای اسما وقتی زن به حد بلوغ رسید نباید جایی از بدن و اندامش دیده شود مگر صورت و دست ها»

یکی از مصادیق حیا در پوشش، پرهیز از شبیه ساختن زنان به مردان و بالعکس است^۷ پیامبر اسلام (ص) فرموده است «خداوند مردانی را که شبیه زن می شوند و زنانی که خود را شبیه مرد قرار می دهند نفرین کرده است.^۸»

۲- حجاب در گفتار

امیر المومنین علی علیه السلام می فرماید :

کسی که شرم ندارد خیری در او نیست.^۹

قرآن مجید از زنان پیامبر می خواهد که در سخن گفتن مواظب باشند و با طنازی و کرشمه صحبت نکنند:

«فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقَلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا»^{۱۰}

به گونه ای هوس انگیز سخن نگویند که بیماران دلان در شما طمع نکنند.

هر چند این آیه مستقیم به همسران پیامبر بر می گردد ولی نمی توان حکم را منحصر به آنها دانست بلکه به همه زنان مسلمان را در بر می گیرد حیا اقتضا می کند که کیفیت صحبت کردن به گونه ای باشد که موجب تحریک و تهییج نامحرم نگردد از این رو فقها فرموده اند سخن گفتن زن با نامحرم و یا رساندن صدایش به نامحرم اگر به کیفیتی باشد که تهییج کننده و باخوف فتنه باشد حرام است.

^۵-سخنان رهبری در جمع دانشجویان. ۱۳۸۷/۲/۱۱

- همان ج ۲ ص ۶۳۱۳

- محمد رحمتی شهر رضا، چه بگوییم، ص ۷۸ تا ۸۱

ص، ۱۱۱ العقول شعبه حرانی، تحف- ابن ۸

- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۱ ص ۹۳۱۴

- سوره احزاب آیه ۱۰۳۲

شوخی کردن بی مورد مردان با زنان از حیا به دور است ابو بصیر می گوید: در مسجد کوفه به زنی قرآن یاد می دادم که یک بار با او شوخی کردم روزی در مدینه حضور امام باقر (ع) شرف یاب شدم مرا سرزنش کرد و فرمود: «هر کس در خلوت مرتکب گناه شود خداوند به او اعتنا نمی کند» من از خجالت سر به زیر انداختم حضرت فرمود: «توبه کن و دیگر با آن زن نامحرم شوخی نکن»^{۱۱}

۳- حجاب در نگاه

قرآن مجید برای حفظ عفت در جامعه، برای مردان و زنان وظیفه مشترکی را مقرر داشته و آن، حیا در نگاه کردن است:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ^{۱۲}

«به زنان و مردان مؤمن بگو چشم های خود را از نامحرم فرو گیرند.»

قرآن مجید از زنان خواسته است در راه رفتن نیز حیا را رعایت کنند:

«يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا»^{۱۳}

زنان به هنگام راه رفتن، پاهای خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان دانسته شود.

این تکلیف بدان دلیل بود که در آن زمان زنان خلخال به پا می کردند و لذا از آنان خواسته شد که از رساندن صدای خلخال به گوش مردان بیگانه خودداری کنند.

یکی از وصایای لقمان به پسرش این بود که روی زمین با تکبر راه مرو (لقمان ایه ۱۸) زیرا تواضع در راه رفتن نشانه حیا است البته این سفارش لقمان در واقع برای همه اعم از زن و مرد است همچنین حیا اقتضا می کند که فرزند در راه رفتن از پدر و مادرش پیشی نگیرد.^{۱۴}

ج: راهکارهای فردی مبارزه با بدحجابی

۱- خوف از خدا

بعضی انسان ها به خاطر طمع به پاداش و بهشت اعمال خوب انجام می دهند و بعضی به خاطر ترس از؛ وقتی می شنود:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَا يُزَكِّيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ^{۱۵}

«کسانی که آیات کتاب آسمانی را کتمان می کنند و آن را به بهای ناچیزی می فروشند، جز آتش به شکم های خود فرو نمی برند و خداوند روز قیامت با آنان سخن نگوید و پاکشان نسازد و ایشان را عذابی دردناک است.»

آن وقت براه ترسی که احساس می کند، عملی را انجام می دهد و البته آن عمل را نوعی تکلیف و دشواری برای خود می بیند.

اما منشأ عمل و ترک در فرد با حیا ترس از عذاب نیست بلکه خوف از مقام است. لذا افرادی که دارای معرفت عمیقی هستند می گویند عالم محضر خداست در محضر خدا گناه معصیت نکنیم.^{۱۶}

امام صادق (ع) می فرماید: قدرت حیا از اندوه و هراس است و حیا مسکن خشیت و بیم است. پس ابتدای حیا هیبت است و صاحب حیا مشغول به خویشتن است و از مردم و کردارشان کناره می گیرد.^{۱۷}

۱۱- همان ص ۱۱۳۱۵

۱۲- سوره مبارکه نور آیه ۳۰ و ۳۱

۱۳- همان آیه ۳۱

۱۴- دکتر سیده مژگان سخایی، پرواز جوان، ص ۱۴۲۷

۱۵- بقره ایه ۱۷۴

۱۶- امام خمینی، صحیفه امام ج ۱۳ ص ۱۶۴۶۱

۱۷- محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۸ ص ۱۷۳۳۶

بیم از سرزنش نفس و ترس از سرزنش خداوند به مسأله بنیادین اساسی است که انسان را به حیا کردن وا می دارد. هنگامی که انسان به درک درستی از خویش دست می یابد، می فهمد که او موجودی حاکم و غایب بر اعمال و رفتار خویش است قدرت گزینش و انتخاب را در اختیار دارد. خداوند در این جهان شرایط لازم را برای انجام خیر و شر فراهم آورد است تا بدین شکل اختیار انسان معنا پیدا کند. لذا در هنگام ارتکاب عملی ناشایست، هم می توان حیا داشت و از آن عمل خوداری نمود و هم می توان بر خلاف آن در کمال بی حیایی به انجام آن عمل مبادرت نمود. دانستن این ارتکاب امری ناشایست، دون شأن و مقام و مرتبت اشرف مخلوقات است، به ما کمک می کند تا از امور ناشایست و ناپسند پرهیزیم.^{۱۸} بدین معنا که اگر نعمت های سرشار و لطف و مهربانی و عفو و گذشت و تمامی صفات نیکوی خداوند را در نظر بگیریم و جایگاه خویش را در برابر او بشناسیم، به خود اجازه ی ترک حیا را نخواهیم داد. چنان که پیامبر صلی الله علیه وآله می فرماید: از خداوند به سبب نعمت های پایداری که حتی به اندازه ی یک هفتم توان جبران آنها را ندارم، حیا و شرم می کنم.^{۱۹}

۲- اصل و نسب

صفات اخلاقی در عالم وجود ریشه در یک دیگر دارند. همان طور که انسان ها هر کدام در عین حال که مستقل هستند ولی از انسان ها ی دیگری به وجود آمده اند. صفات اخلاقی نیز چنین هستند. در پایان بحث عوامل حیا بد نیست اصل و نسب حیا را در سلسله صفات و حقایق هستی به دست آوریم و این از مواردی است که با تجربه و علم به دست نمی آید بلکه معصوم که متصل به علم ربانی است می تواند برای ما معرفی می کند. روایت زیبایی است که یکی از نوادگان یهودا، حواری حضرت عیسی (ع) به نام شمعون نزد پیامبر آمد و عرض کرد: عقل چیست و چگونه است و چه چیز هایی از آن منشعب می شود؟ و خواست که حضرت همه ی طائفه های منشعب از عقل را برای او معرفی کنند. پیامبر ضمن پاسخ، طائفه های منشعب از عقل را چنین معرفی می کنند: «خدا از عقل بردباری را واز بردباری علم را واز علم رشد را واز رشد پاکدامنی را واز پاکدامنی خویشنداری واز خویشنداری حیا واز متانت و وقار را منشعب ساخت.»^{۲۰}

۳- شهرت و خوشنامی

شأن و منزلت اجتماعی افراد و عین حرمتی که جامعه برای آنها قائل است. عامل مهمی برای تقویت حجاب است. مرحوم آیت الله بروجردی (ره) می فرمودند: کسب احترام واجب نیست، ولی حفظ آن واجب است. لذا افراد محترم و موجه در اجتماع از خیلی امور عادی، برای حفظ این احترام صرف نظر می کنند. در واقع حیای اجتماعی آنها زیاده تر می باشد. شهرت در عین حالی که می تواند آفاتی از جمله عجب، غرور و ریا به دنبال داشته باشد، ولی مصونیتی به انسان می دهد که دچار خیلی زشتی ها نشود؛ حتی اگر در بین بعضی رایج باشد. خوشنامی و آشنای های مثبت نیز تقویت کننده حجاب است.^{۲۱}

د: راهکارهای خانوادگی

۱- مراقبت های لازم جنسی زن و شوهر در ارتباط با یکدیگر

در این محور، خطابات دینی برای تأمین سلامت روحی و روانی زن و شوهر و فرزندان و مصونیت فضای خانواده از تحریکات جنسی، وظایفی را مقرر داشته که در ذیل، به آنها اشاره می شود:

توجه به تمایلات جنسی همسر و پرهیز از حیای احمقانه: معصومان علیهم السلام حیا را به دو بخش «حیای عاقلانه» و «حیای احمقانه» تقسیم بندی کرده اند (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۱۰۶) که نوع اول، همان حیای از روی علم، و نوع دوم، حیای از روی جهل است. بی توجهی نسبت به نیاز جنسی همسر به دلیل حیا و خجالت، از نوع حیای احمقانه است که روایات اسلامی با شیوه های بیانی گوناگون از این حیا نهی نموده و بهترین زنان را زنان عفیف (در برابر نامحرم) و دارای میل جنسی (نسبت به همسر) می داند. بر همین اساس، توجه به نیاز جنسی همسر را به قدری دارای

ص ۵۴ روابط، و جوانان حاجی، - ابوالقاسم مقیمی ۱۸

- محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۸ ص ۱۹۳۳۶

- همان، ج ۱، ص ۲۰۱۱۷

ص ۴۶ ایران، در پسر و دختر روابط بررسی - عبدالله جوان، ۲۱

اهمیت برمی شمرد که در متون دینی ما، اعم از آیات و روایات، از آن به عنوان یک وظیفه واجب زن نسبت به همسر یاد می کند. در سخنی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده: «بر زن لازم است از بهترین عطر استفاده کند، زیباترین لباسش را بپوشد، خود را به نیکوترین وجه آرایش دهد و صبح و شب خود را به شوهر عرضه نماید و حقوق شوهر بر زن بیش از اینهاست».^{۲۲}

از سویی، ترک رابطه جنسی با همسر بعد از مدت زمان معینی حرام اعلام گردیده. از این رو، زن و شوهر وظیفه دارند نسبت به ارضای نیاز جنسی همسر خود بی تفاوت نبوده و با ارضای به موقع و مشروع آن، به حفظ و تقویت حیا و پاکدامنی در خود و همسر کمک کرده و زمینه روابط محبت آمیز با یکدیگر را فراهم نمایند.

عدم خروج زن و شوهر از محدوده روابط جنسی مشروع: از جمله وظایف اصلی زن و شوهر، رعایت حدود و مرزهای الهی و وفاداری نسبت به یکدیگر و خودداری از هرگونه رابطه نامشروع با زن یا مرد دیگری است. رابطه نامشروع، به محبت و مؤدّت متقابل آسیب جدی وارد می کند و زمینه را برای خیانت و تعدی طرف مقابل فراهم می سازد. قرآن کریم آن گاه که صفات مردان و زنان مؤمن را برمی شمارد، در کنار سایر صفات ارزشمند مؤمنان، یکی از صفات آنان را حفظ عفت و پاکدامنی بیان نموده و می فرماید: «وَ الْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَ الْحَافِظَاتِ»^{۲۳} مردانی که دامن خود را از آلودگی به بی عفتی حفظ می کنند، و زنانی که عقیق و پاکند.

آموزه های روایی نیز مردان و زنان مسلمان را به رعایت حریم ها توصیه نموده تا زمینه لغزش و افتادن آنان در دام گناه فراهم نشود. این توصیه ها در قالب های مختلف ذکر شده که در بحث «توصیه های جنسی اسلام در جامعه»، بدان ها اشاره خواهد شد. از سوی دیگر، در قانون مجازات اسلامی، کیفر زن شوهردار (محصنه) که با مرد دیگری رابطه نامشروع دارد، یا مرد زن دار (محصن) که با زن دیگر رابطه نامشروع برقرار کرده است، ممکن است در صورت وجود شرایط خاص (ر.ک: خمینی، بی تا). تا رجم و سنگسار نیز معین شود. همین امر، اهمیت تکلیف مربوط به وفاداری و ارتباط آن با نظم عمومی را به خوبی نشان می دهد.^{۲۴}

۲- مراقبت های لازم جنسی در ارتباط پدر و مادر با فرزندان و بعکس

در این رابطه، نیز در روایات نکات ارزشمندی وارد شده که این توصیه ها از زمان انعقاد نطفه تا سنین جوانی فرزند را دربر می گیرد.

از جمله مراقبت ها و توصیه های مربوط به زمان انعقاد نطفه، می توان به این موارد اشاره کرد: منع از ازدواج با افراد ناپاک، پرهیز از افکار و اندیشه ها و تخیلات نادرست به هنگام انعقاد نطفه و نیز با وضو بودن و بردن نام خدا و پناه بردن به خدا از شرّ شیطان، در زمان انعقاد نطفه. همچنین سفارش شده: «به هنگام آمیزش بگو: به نام خدا. خداوندا! شیطان را از ما و فرزندی که قسمت ما می کنی دور فرما»^{۲۵}

روایات اسلامی پس از تولد فرزند نیز سفارش های متعددی حول محور تقویت حیا و عفاف و کم کردن زمینه های تحریک جنسی فرزندان به والدین کرده است که در ذیل، به برخی از آنها اشاره می شود:

از دستورات مؤکد اسلامی، پرهیز از رابطه جنسی والدین در حضور فرزندان حتی در سنین شیرخوارگی آنان است؛ زیرا این امر می تواند زمینه انحراف جنسی فرزند را در بزرگسالی فراهم نماید. تأثیر منفی این مسئله به حدی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «قسم به کسی که جانم در دست اوست، اگر مردی با همسرش بیامیزد درحالی که در اتاق کودکی بیدار باشد و آنان را ببیند یا صدایشان را بشنود هرگز رستگار نخواهد شد؛ اگر پسر باشد یا دختر، به زناکاری آلوده خواهد شد»^{۲۶}

۳- پیشگیری از رفتارهای تحریک کننده جنسی در خانواده

روانشناسی، ص ۲۴-۲۵ دیدگاه از حجاب جزوه جلالی، - زینب ۲۲

- احزاب: ۲۳۵

- کاتوزیان، حقوق خانواده، ص ۲۴۱۶۲

- کلینی، اصول کافی، ج ۵، ص ۲۵۰۱

- همان ۲۶

نظیر لمس اندام تناسلی کودک و بوسیدن و بغل گرفتن دختر بچه نامحرم. در روایت آمده: «دختری که سنش به شش سالگی رسیده، پسر بچه او را نبوسد، و پسر بچه که از هفت سال گذشته است زن نامحرم را نبوسد»^{۲۷}

در روایت دیگری آمده: احمدبن نعمان به امام صادق علیه السلام عرض کرد: «من دختری را نگهداری می کنم که با او خویشی ندارم و شش سال دارد. فرمود: او را بر زانو و دامان خویش منشان»

۴- دقت پدر و مادر در نوع پوشش، سخن گفتن و رفتار با یکدیگر در محیط خانه یکی از ویژگی های کودکان، بخصوص در سنین پیش از هفت سالگی، تقلیدپذیری از دیگران به ویژه والدین است. از این رو، کودکان علاوه بر اینکه در این سنین در زمینه مسائل جنسی کنجکاو بوده و درصدد یافتن پاسخ برای سؤالات خود در این زمینه و سایر زمینه ها هستند، از نوع گفت و گوی پدر و مادر، پوشش آنها و رفتارهای آنان الگوبرداری می کنند. بر همین اساس، پدر و مادر در مقابل فرزندان باید به شدت مراقب سخن گفتن با یکدیگر، شوخی کردن و... باشند. همچنین پوشش های نامناسب مادر و پدر در مقابل فرزندان می تواند زمینه ای برای آسیب پذیری فرزندان فراهم نماید.

۵- رعایت حدود و قیود در مراودات خواهر و برادر

امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود: «مردی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و پرسید: ای رسول خدا! آیا برای ورود به خدمت مادرم زمانی که می خواهم نزد او بروم، اجازه بگیرم؟ حضرت فرمود: آری. آیا شاد می کند تو را که او را عریان ببینی؟ آن مرد گفت: نه. حضرت فرمود: پس از این از او اجازه بگیر. پرسید: ای رسول خدا! خواهرم مویش را در برابر من باز کند؟ حضرت فرمود: نه. گفت: چرا؟ حضرت فرمود: می ترسم که اگر چیزی از زیبایی هایش را برای تو آشکار سازد شیطان تو را متزلزل سازد»^{۲۸}

از آن روکه با آغاز دوران نوجوانی، فعالیت غدد جنسی نیز آغاز می شود و به تدریج نوجوان را نسبت به جنس مخالف متمایل می سازد، توجه او به مسائل تحریک کننده جنسی بیشتر شده و گاه کوچک ترین مسئله در این رابطه ذهن او را درگیر می کند. از این رو، مادر و خواهران در این سنین باید در مراوده با نوجوان حدود را مراعات نمایند. برای مثال، از پوشیدن لباس های محرک که ممکن است نوجوان را دچار آشفتگی ذهنی نماید خودداری کنند. همچنین ارتباط خواهر و برادر نیز بر اساس حدود و قیودی صورت گیرد تا زمینه هرگونه آسیب و انحراف را از بین ببرد.

۶- فراهم نمودن زمینه ازدواج فرزندان

یکی از مهم ترین کارها در زمینه سامان دهی روابط دو جنس در جامعه و از بین بردن زمینه التهاب ها و انحرافات جنسی در جامعه، تسهیل ارضای مشروع و به موقع غریزه جنسی است که از طریق فراهم نمودن زمینه ازدواج به موقع امکان پذیر است و در برخی روایات نیز از حقوق فرزندان بر والدین شمرده شده است. بی تردید، رعایت این توصیه ها در خانواده سبب تقویت حیا و عفت در فرزندان شده و آنان را در مواقع حساس از خطر گرفتارشدن در دام انحرافات جنسی می رهند.^{۲۹}

۷- تربیت دختران با پرهیز از خودآرایی و تبرج

یکی از ویژگی های مهم زنان، خصیصه تبرج و خودنمایی است که به صورت غریزی در آنان وجود دارد. این خصیصه از نظر منابع اسلامی نیز مورد تأیید است؛ از آن جمله، سخن امیرالمؤمنین علی علیه السلام که می فرماید: «خداوند زنان را از سرشت مردان آفریده؛ از این رو، تمام همت خود را در جذب مردان و نزدیک شدن به آنان صرف می کند»^{۳۰}

۲۷- همان ص ۲۷۴

۲۸- ناهید طیبی، حجاب در ایران، ج ۲۵، ص ۶۶۵

۲۹- علی اصغر احمدی، روابط دختر و پسر در ایران، ص ۴۳-۲۹۴

۳۰- کلینی، اصول کافی، ج ۵، ص ۳۳۷

این مسئله از نظر علم روان شناسی نیز به اثبات رسیده است. جینیا لمبروزو، روان شناس ایتالیایی، در این باره می گوید: «یکی از تمایلات عمیق و آرزوهای اساسی زن آن است که در چشم دیگران اثری مطلوب بخشیده و به وسیله حسن قیافه و زیبایی اندام، موزون بودن حرکات، خوش آهنگی صدا، طرز تکلم و بالاخره شیوه خرام خود مطبوع طبع واقع گشته، احساسات آنها را تحریک نموده و روحشان را مجذوب سازد» از این رو، آموزه های اسلامی از این ویژگی زن غفلت ننموده و با دستورات مکرر مبنی بر زینت داشتن و آرایش نمودن زن برای همسرش در محیط منزل، به این غریزه پاسخ مناسب داده است.^{۳۱}

اما از آن رو که ممکن است این ویژگی، زن را به سوی افراط در تبرج بکشاند و به سمت خودنمایی و به نمایش گذاشتن جاذبه های جنسی خود در برابر نامحرم سوق دهد، قرآن کریم در دو آیه ضمن سخن گفتن از تبرج و خودنمایی زنان، آن را محدود به محیط خانواده و همسر کرده و تأکید می کند: «و در خانه های خود بمانید و همچون جاهلیت نخستین (در میان مردم) ظاهر نشوید»^{۳۲}

۸- پرهیز دادن دختران از اختلاط با نامحرم

یکی از مؤلفه های مهم تقویت حیا در جامعه، پرهیز دادن زن و مرد نامحرم از اختلاط با یکدیگر است که به سلامت جسمی و بهداشت روانی افراد کمک شایانی می کند. در روایت آمده: روزی پیامبر صلی الله علیه و آله به یکی از درهای مسجد اشاره کرد و فرمود: «لو ترکنا هذا الباب للنساء»^{۳۳} به این معنا که آن در را مخصوص رفت و آمد زنان قرار دهند تا حتی به هنگام ورود به مسجد و یا خروج از آن، میان زن و مرد نامحرم اختلاطی صورت نگیرد. در حقیقت، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به عنوان حاکم جامعه اسلامی با این تدابیر، به مصون سازی جامعه از انحرافات اخلاقی و مفاسد جنسی توجه کامل داشته و زمینه های تقویت حیای اجتماعی را فراهم می نمود. آن حضرت، برای جلوگیری از برخورد زنان و مردان در هنگام عبور از مسیرهای شلوغ و پرازدحام، دستور می داد که مردان از وسط خیابان و زنان از کنار عبور کنند: «برای زنان در وسط راه نصیب و بهره ای نیست، ولیکن از وسط راه بروند»^{۳۴} این توصیه ها همگی به لحاظ حفظ سلامت فرد و جامعه در بعد اخلاق و معنویات و... است.^{۳۵}

۳۱- صدوق، خصال، ص ۳۱۳۹۶

۳۲- احزاب: ۳۲۳

۳۳- سجستانی، سنن ابی داوود، ج ۱، ص ۳۳۱۸۰

۳۴- کلینی، اصول کافی، ج ۱۱، ص ۱۹۱ و ۳۴۱۸۳

۳۵- ص ۲۱۱ ایران، در پسر و دختر روابط بررسی - عبدالله جوان، ۳۵

۴- نتیجه گیری

حجاب به عنوان یک دستور الهی است و تأکید بسیاری در فرمایشات حضرات معصومین علیه اسلام در خصوص آن شده، پس بایستی ابتدا در نهاد خانواده و سپس اجتماع فرهنگ سازی شود تا از آثار ارزشمند آن همچون، روابط سالم اجتماعی، دینداری و پایبندی به حدود الهی، کنترل نگاه و زبان، احترام متقابل به یکدیگر، رعایت حقوق انسانی و شهروندی و... برخوردار شویم.

آسیب های و پیامدهای فرهنگی بدحجابی بی تقوایی، عدم حیا و عفت در بین زنان جامعه، از هم پاشیدگی خانواده، بی بندوباری، مدگرایی، الگوگیری از الگوهای نامناسب، مصرف گرایی، استفاده نادرست از وسایل ارتباط جمعی و نادیده انگاشتن ارزش ها می باشد. راهکارهای برون رفت از پیامدهای بدحجابی بالا بردن سطح آگاهی حجاب، امر به معروف و نهی از منکر، الگوی مناسب و مدگرایی صحیح می باشد.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. عبدالواحد، تمیمی آمدی، تصنیف غررالحکم و دررالکلم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶
۳. یعقوب کلینی، اصول کافی، برگردان: سیدجواد مصطفوی، تهران، الوفاء، چاپ اول، ۱۳۸۲
۴. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، تهران، الاسلامیه، بی تا
۵. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (۱۳۸۲)، تحف العقول، ترجمه احمد جنتی، تهران، امیرکبیر
۶. رجبی، عباس «حیا و خودآرایی؛ نقش آنها در سلامت روانی زن» ۱۳۸۳، معرفت، ش ۸۷
۷. سجستانی، ابی داود سلیمان بن اشعث ۱۴۲۵ق، سنن ابی داود، تحقیق سعیدمحمد اللحام، بیروت
۸. کاتوزیان، ناصر ۱۳۸۲، دوره مقدماتی حقوق مدنی خانواده، تهران، میزان
۹. ابن منظور، محمد بن مکرم؛ لسان العرب، بیروت، دارالفکر، بی تا.
۱۰. محمد، معین، فرهنگ فارسی معین، ج ۲، چاپ دوم، بی جا، نامن، ۱۳۸۶
۱۱. حسن عمید، فرهنگ فارسی عمید، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر سال ۱۳۸۲
۱۲. امام خمینی، صحیفه امام تهران، نشر فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۰،
۱۳. ابوالقاسم مقیمی حاجی، جوانان و روابط، قم، مرکز مطالعات و پژوهش های فرهنگی حوزه علمیه، ۱۳۸۰
۱۴. حر عاملی، وسائل الشیعه بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا
۱۵. علی اصغر احمدی، روابط دختر و پسر در ایران، تهران، سازمان اولیا و مربیان ۱۳۷۸
۱۶. زینب جلالی، جزوه حجاب از دیدگاه روان شناسی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۲